

Structure and meaning features of the root verbs in Turkish

Türkiye Türkçesindeki kök fillerin yapı ve anlam özellikleri

Mehmet Gedizli¹

Abstract

Turkish is a rich language in terms of verb types and words. This research is limited to Turkish spoken in Turkey, and its verb roots. Turkish dictionary of Turkish Language Association (2011) is the main source of this study. This study was prepared by taking into account of written, audio and visual resources during the period of Turkish spoken in Turkey. From basic education to university education, this dictionary is one of the most important sources of Turkish lessons. Within this framework, the verb roots that are in the dictionary have been accepted as Turkish spoken in Turkey's verb roots and study field were established.

The number of verb roots which wasn't encountered in any source, including Turkish language grammar books previously, were determined in this study and these verb roots were classified in terms of structure and meaning. In terms of structure, the verb roots consist of at least two sounds at most six sounds but among these verb roots three-and four-sounded ones are outnumbered. And also in terms of their meaning features single and multi meaning verb roots are determined. In addition to this, this study focuses on the mental verb roots which have also drawn attention on them by the recently done Turkish researches and emphasized on the root verbs. This study was

Özet

Türkçe fiil türü sözcükler bakımından oldukça zengin bir dildir. Bu araştırma Türkiye Türkçesinin kök fiilleriyle sınırlandırılmıştır. Çalışmanın temel kaynağını Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük (2011) oluşturmaktadır. Bu eser, Türkiye Türkçesi dönemindeki yazılı, sesli ve görsel kaynaklar dikkate alınarak hazırlanmıştır. Temel eğitimden üniversiteye kadar bu sözlük Türkçe derslerinin esas kaynaklarından birini oluşturmaktadır. Bu anlayış çerçevesinde, sözlükteki kök fiiller, Türkiye Türkçesinin kök fiilleri kabul edilmiş ve çalışma alanı oluşturulmuştur.

Daha önce Türkçe ders ve Türkçe dil bilgisi kitapları dâhil hiçbir kaynaktan karşılaşmamış olan kök fiillerin sayısı bu araştırmayla belirlenmiş ve ortaya çıkan kök fiiller yapı ve anlam bakımından tasnif edilmiştir. Yapı bakımından kök fiiller en az iki sestem en fazla da altı sestem oluşmaktadır. Bunlar içinde en fazla olanlar ise üç ve dört sesli olanlardır. Anlam özellikleri bakımından da tek ve çok anlamlı olan kök fiiller belirlenmiştir. Bunlara ek olarak, Türkçe araştırmalarında yakın zamanlarda dikkat çekmeye başlayan mental fiil konusuna dikkat çekilmiş ve mental kök fiiller üzerinde de durulmuştur. Çalışma Türkçe araştırmalarında yaygın olan yöntemler esas alınarak gerçekleştirilmiş, ancak amaç ve sonuçlarda Türkçe ders kitapları ve Türkçe

¹ Dr., Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü, mgedizli@gmail.com

carried out on the basis of common methods in Turkish studies, but in the objective and outcome parts the lack of Turkish course books and teaching Turkish verb roots are emphasized.

Verb type words in general in all languages but in particularly in Turkish form the staff of the basic words of Turkish language. In terms of Turkish which is an agglutinative language, affixes are as important as word roots. Turkish language that is rich in affixes and roots has a productive character. Attention was taken to this aspect of Turkish with the help of verb roots

All in all, the subject of this study deserves to be highlighted in many ways. Besides providing new research data, emphasis was made in terms of teaching Turkish and aimed to contribute to the world of science.

Keywords: Turkish spoken in Turkey, Verb roots, Mental verb roots, Teaching Turkish, Turkish productivity.

[\(Extended English abstract is at the end of this document\)](#)

Giriş

Sadece insanla sınırlandırılan dil etkinliği, yapılan çalışmalar sayesinde farklı noktalara ulaşmış ve kendi evreninde dilsel bir etkinlik gösteren insan dışındaki varlıklarla da anılmaya başlamıştır. Hayvanların dili, makinelerin dili, iletişim dili, sokak dili, eylem dili vs. bunlardan bazısıdır. Bir yanda gelişen ve etkileşen, öte yandan yok olma eşiğinde ya da yok olup giden dilleri anlamaya çalışan dil araştırmacıları, çağın şartlarına ve mental işleyişine göre dile dair inceleme ve araştırmalarını sürdürmektedirler. Çok yönlü ve çok hızlı bir sürecin yaşandığı bilişim çağında, bilgi de çoklu bir ilgi konusu olabilmekte ve çok hızlı bir şekilde işlevini yitirebilmektedir. Dil araştırmaları ve araştırmacıları da çağın çoklu ve hızlı var oluş özelliğinden payına düşeni alarak en uygun bilimsel duruşu sergileyip eserlerini ilgililerin dikkatlerine sunmaktadırlar.

Türkçe üzerine yapılan araştırmalar her geçen gün çoğalıp çeşitlenirken, gelinen noktanın gerekliliklerine göre ortaya çıkan bilimsel eserler ve emekler, yeni fikir ve eserlerin oluşmasına zemin oluşturmaktadırlar. Türkçe araştırmalarının tarihi seyri göz önünde bulundurulduğunda, başlangıçtaki eserlerin büyük bir kısmı yabancı bilim çevrelerince ortaya konurken, gelinen nokta itibariyle Türkçe üzerine araştırma yapan bilim insanlarının büyük kısmı ana dili Türkçe olanlardan oluşmaktadır. Özellikle Türkçenin var oluş serüvenine ciddi katkı sağlayan doğru, yerinde ve

öğretiminde kök fiiller konusuyla ilgili dikkat çeken eksiklikleri vurgulanmıştır.

Fiil türü sözcükler, genelde dillerin özelde de Türkçenin temel sözcük kadrosunu oluşturur. Sondan eklemeli bir dil olan Türkçe açısından ekler kadar sözcük kökleri de önemli bir yere sahiptir. Ek ve kök yönünden zengin bir yapıya sahip olan Türkçe üretken karakterli bir dildir. Kök fiiller özelinden Türkçenin bu yönüne de dikkat çekilmeye çalışılmıştır.

Sonuçta bu çalışmanın konusu pek çok yönden üzerinde durulmayı hak etmektedir. Bu çalışmada yeni araştırmalar için derli toplu veri sunmanın yanında, konuya Türkçenin eğitimi öğretimi açısından vurgu yapılmış ve bilim dünyasına katkıda bulunmak hedeflenmiştir.

Anahtar sözcükler: Türkiye Türkçesi, kök fiil, mental kök fiil, Türkçe öğretimi, Türkçenin üretkenliği.

nitelikli; Türkçenin kendine özgülüğünü göz ardı etmeyen bu gelişmeler, bilimin objektifliği ilkesinin yanında, sosyal ve beşeri bilimler sahasının en hassas yanı olan kültürü de dikkate alarak, genelde dilbilim, özelde ise Türkçe araştırmaları evrenine önemli katkılar sunmaktadır.

Türkçe fiiller üzerine pek çok araştırma ve incelemeler yapılmış ve yapılmaya da devam edilmektedir². Her çalışma yeni bir bilgi, yeni bir yaklaşım ve yeni yeni dikkat noktaları ortaya koyarken, zamanın seyrine ve çağın koşullarına göre farklı ihtiyaç ve yöntemler de öne çıkabilmektedir. Her geçen gün ilgilisi artan Türkçenin, öğrenim ve öğretim süreçlerine katkıda bulunabilecek bilgi, belge ve yöntemlerin, son zamanlarda dikkat çeker nitelikte attığı gözlenmektedir. Ana dili Türkçe olanlar açısından belki de çok kayda değer bir özellik ve önem göstermeyen konular, farklı ana dil konuşanlar ve Türkçeyi öğrenmeye çalışanlar açısından yararlı olabilmektedir. Sözcük türlerinin temel iki unsurundan birini oluşturan fiil türü sözcükler, hemen her dilin asli varlıklarından birini oluştururken yapı, anlam ve işlev bakımından da inceleme konusu olmaktadır.

Dilin değişim ve gelişim özelliği, yaşayan dillerdeki sözcüklerin bazen ses, bazen yapı, bazen de anlam yönünden değişmesine sebep olmaktadır. Tarihi bir dönemde isim türü bir sözcük, daha sonraki bir dönemde fiilleşebilmekte ve doğrudan fiilmiş gibi düşünülebilmektedir. Türkiye Türkçesinde bu özellikte pek çok isim ve fiil türü sözcüğü görmek mümkündür. Sözcük türleri arasındaki değişkenlik ve geçişkenlik özelliği de eğitim öğretim sürecinde karışıklıklara yol açabilmekte ve Türkçenin doğru öğrenim ve öğretimi aşamalarında sıkıntılar oluşturabilmektedir. Bu makalenin de dikkat çekmek istediği konu, yapılan araştırmanın sunduğu veriler ışığında, Türkiye Türkçesinde fiil türü sözcüklerden kök fiiller olacaktır.

Fiil türü sözcükler, dilin anlatım işlevini gerçekleştirme esnasında kullanılırlar ve cümlede yüklem görevini üstlenirler. Çekimsiz kullanımlarında mastar ya da isim fiil olarak adlandırılır ve sözlüklerde de doğrudan fiil olarak bulunmayıp gösterdikleri iş, oluş ve hareketin isimleridirler. Zeynep Korkmaz, “Bir kılışı, bir oluşu veya bir durumu anlatan; olumlu ve olumsuz şekillere girebilen kelime: yaz-, yazma-, koş-, koşma- (kılış), sarar-, büyü- (oluş), sus-, susma-, dur- (durum)

² Türkçe fiiller üzerine yapılan çalışmalar kaynakçada gösterilmiştir, ancak bahse konu olanların bazılarının kısa künyeleri şunlardır: Kevser Acarlar (1969), “Olmak” Fiilinin Özellikleri”, Türk Dili, Sayı: 216, Ankara; Eckmann (1988), “Bolmasa Kelimesine Dair”, TDAY-B 1954, s. 33-38, Ankara; Günşen (2011), “Divânu Lugatî't-Türk'te Yaklaşma Bildiren Fiiller”, Turkish Studies, Vol: 6/1, Ankara; Nalbant (2006), “Türkçede Tarihi Türk Dili Alanında Fonksiyon Değiştirmeye Bir Örnek: tut- Fiili”, Bilig Yaz, Sayı: 38, s. 137-148, Ankara; Turan (1999), “Eski Anadolu Türkçesi'nde ol- Cevher Fiili”, TDAY-B 1996, s. 265-289, Ankara; Türk (2006-2008), “Türkçede Ö-, Ög, Ögür, Öğren-, Öğret-Kelimeleri”, Hacettepe Üni. Türkiyat Araştırmaları Enst. Sayı: 4, s. 5-15; Özdemir (1968), “Türkçede Fiillerin Çekimlenişine Toplu Bir Bakış”, TDAY-B 1967, 177-204, Ankara; Delice (2002), “Yüklem Olarak Türkçede Fiil”, C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi, C. 26, No: 2, s. 185-212, Sivas; Tufar (2003), Tek ve Çift Heceli Fiillerin Türetme Gücü, Ank. Üni. Sos. Bil. Enst. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara; İlker (1997), Batı Grubu Türk Yazı Dillerinde Fiil, Ankara; Kahraman (1996), Çağdaş Türkiye Türkçesindeki Fiillerin Durum Ekli Tamlayıcıları, Ankara; Karabacak (2004), “Olmak Fiili Üzerine”, Zeynep Korkmaz Armağanı, s. 235-248, Ankara; Ercilasun (2007) “Türkçede Öl- Fiili Üzerine”, Makaleler, haz. Ekrem Arıkoğlu, s. 371-375, Ankara, vd.

vb.” şeklinde fiili açıklar (Korkmaz, 2007: 91). Berke Vardar, geleneksel dilbilgisi ve yapısal dilbilim açısından tanımladığı fiili şöyle açıklamaktadır: “Geleneksel dilbilgisinde, öznenin yaptığı ya da konusu olduğu işi, oluşu, kılışı, vb. öznenin durumunu, varlığını ya da yüklemle özne arasındaki bağıntıyı kişi, sayı, zaman kavramlarını içererek belirten gösterge ve yapısal dilbilimde, çevresiyle belirlenen, kişi, sayı ve zaman belirtileriyle tanımlanan, dizim kurucu öge.” (Vardar, 2002: 97). Oya Adalı da “Varlıklarını ancak belli işletim ardılları aracılığıyla ortaya koyabilen bağımlı öncüllere eylem denir.” demektedir (Adalı, 2004: 35). Türk Gramerinin Sorunları II adıyla kitaplaştırılan çalıştayda, Leyla Karahan’ın “Türkçede Fiil Terimi Üzerine” ve F. Sema Barutçu Özönder’in “Türk Dilinde Fiil ve Fiil Çekimi” başlıklı bildirimlerinde Türkiye Türkçesinin genel geçer bilinen ‘dil bilgisi ve gramer kitaplarındaki’³ fiil tanımları belirtildikten sonra, alan uzmanı bilim insanlarının⁴ katılımıyla fiile dair kapsamlı bir bilimsel tartışma gerçekleştirilir ve fiilin tanımı konusunda belirli bir cümle ya da açıklamada karar kılınmaz (TDK, 1999: 45–112). Bu makalede de Türkçede fiilin tanımı konusunda genel kabul gören ve Necmettin Hacıeminoğlu’nun da belirttiği, “Hareket, oluş ve tavır bildiren sözcüklerdir: aç-, aş-, ya-, bil-, kal-, gibi.” şeklindeki açıklama esas alınmıştır (Hacıeminoğlu, 1991: 12).

Sondan eklemeli bir dil olan Türkçe, sözcük varlığını temelde ekleşme yoluyla çeşitlendirirken hem sözcük kök ve gövdeleri hem de eklerinin yapı, anlam ve işlev özelliklerini doğru, anlaşılır ve sistematik bir bütünlük içinde belirten bir gramer ortaya koymaya çalışmaktadır. Ortaya çıkan çalışma sonuçları, Türkçenin doğru anlaşılması ve öğretilmesi açısından önemli bir değere sahiptir. Türkçenin fiil türü sözcük varlığı, öncelikle iki temel esas üzerine kurulur; birincisi doğrudan fiil olanlar ve ikincisi de gerek fiillerden gerekse isimlerden fiilleşenlerdir. Türkçe gramer terimleri sözlükleri, bunları fiil kökü ve fiil gövdesi ya da sadece kök ve gövde olarak adlandırmaktadır. Zeynep Korkmaz, Türkçenin doğrudan fiil olan sözcükleri için üç farklı terim kullanarak şu şekilde açıklamalar yapmış ve örnekler vermiştir: “Kök-fiil bk. basit fiil (s. 150), basit fiil, yapı ve anlam bakımından daha basit öğelere ayrılamayan, tek veya iki heceli kök durumundaki fiil: at-, aç-, ye-, gir-, tut-, yaz-, oku- vb.” (s. 37) ve fiil kökü için de “Oluş, kılış veya durum bildiren fiil soylu kelimenin yapı bakımından daha küçük öğelere bölünemeyen anlamlı kısmı: aç-, al-, dal-, yar-, es-, ye-, gel-, git-, süz-, dür- vb.” (Korkmaz, 2007: 94). Diğer bir terim sözlüğünde Berke Vardar ise sadece eylem kökü terimini kullanarak, “Eylem nitelikli bir göstergenin sözlükbirim özelliği taşıyan anlambirimi (örn. bak- [mak], gör- [mek], vb.) şeklinde izah etmiştir (Vardar, 2002:

³Muharrem Ergin, Türk Dil Bilgisi, İstanbul 2009; Oya Adalı, Türkiye Türkçesinde Biçimbirimler, İstanbul 2004; Tahsin Banguoğlu, Türkçenin Grameri, Ankara 2007; Necmettin Hacıeminoğlu, Türk Dilinde Yapı Bakımından Fiiller, Ankara 1991; Haydar Ediskun, Türk Dilbilgisi, İstanbul 2004. vd.

⁴Katılımcılar: Z. Korkmaz; İ. Cemiloğlu; A. Bağdemir; A. B. Ercilasun; M. Tulum; H. Zülfiyar; F. Tamir; H. Ö. Karpuz; B. A. Gökdağ; M. Uğurlu; Ş. H. Akalın; F. Kirişçioğlu; M. Karaörs; E. Yaman; Z. Yüksel.

98). Muharrem Ergin de genel olarak Türkçenin sözcük köklerini anlamlı en küçük birim olarak belirttikten sonra fiil kökü için, “hareketleri karşılayan köklere fiil kökleri” demektedir (Ergin, 2009: 109). Bu makaleye konu olan çalışmada ise kök fiil terimi esas alınmış, fiil türü sözcüklerin bölünemeyen en küçük anlamlı birimleri üzerinde durulmuştur.

1. Çalışmanın yöntemi ve amacı

Bu çalışmada, betimleyici bir yöntem izlenmiştir. Türkiye Türkçesinin genel sözlüğü niteliğindeki TDK Türkçe Sözlük (Akalin vd. 2011) esas alınarak kök fiiller taranıp ayrıştırılmıştır. Ses yansımali fiilleşmiş sözcükler, kökleri konusunda kesin kanaate varılamamasından dolayı çalışmanın kapsamı dışında tutulmuştur. İlk ve orta öğretim Türkçe ders kitaplarındaki bilgilerle kazandırılmaya çalışılan sözcük bilgisi yeterliliği göz önünde bulundurularak, kök fiillerin sayısı, yapı ve anlam özellikleri üzerinde durularak, sınıflama yoluna gidilmiştir. Öncelikle çalışmanın kaynağı olan kök fiiller listesi hazırlanmıştır. Listedeki hareketle kök fiiller, bünyelerindeki ses sayılarına göre ayrıştırılmış ve diğer yandan da anlam özellikleri bakımından ikinci bir tasnif yoluna gidilerek, karşıladıkları anlam çeşitliliği ve özelliğine göre ikinci bir tasnife tabi tutulmuştur. Tasnifler tablolarla ve sayısal değerlerle gösterilmiş, alanda konuyla ilgili yapılacak yeni çalışmalar için de veri hazırlanıp bilim dünyasının ilgisine sunulmuştur. Makalede toplam 11 tane tasnif tablosu bulunmaktadır.

Türkiye Türkçesi genel gramer/dil bilgisi kitapları ile ilk ve orta öğretim Türkçe ders kitaplarında fiil konusunun ele alındığı bölümlerde Türkçenin fiil türü sözcüklerinin sayıları ve anlamsal özellikleri konusunda fikir verici nitelikteki bilgilerin yeterli seviyede olmadığı kanaati oluşmuştur. Bunun üzerine böyle bir çalışma yapılmaya karar verilmiş, ancak fiil türü sözcük sayısındaki çokluk ve kapsam genişliğinden dolayı araştırma sadece kök fiillerle sınırlandırılmıştır. Türkçenin temel sözcük kadrosunun esasını oluşturan kök fiiller, gerek genel gramer bilgisi açısından gerekse Türkçenin eğitim-öğretimi açısından önemli bir yere sahiptir. Sondan eklemeli bir dil olan Türkçenin gelişim ve üretkenliği açısından bir nevi kaynağını oluşturan kök sözcüklerin tespiti ve bilinirliği, dünyayı Türkçe anlayan ve anlatanların mental işleyişlerine önemli katkı sunacağı ve dile dair farkındalık kazanmalarına yardımcı olacağı amaçlardan sadece birisi olarak düşünülebilir.

2. Türkiye Türkçesindeki kök fiillerin yapı özellikleri⁵

Türkiye Türkçesinde toplam 360 tane kök fiil bulunmaktadır. Konuyla ilgili araştırma ve yayınlarda kesin bir sayı vermekten kaçınılarak kök fiillerin yapı özellikleri üzerinde durulmuştur. Tahir Karaman kök fiilleri belirtirken “Çağdaş Türkiye Türkçesinin kök sayılabilecek fiilleri” ifadesini tercih ederek temkinli bir yaklaşım sergilemiştir (Karaman, 1996; 50). Ancak, Güler Mungan, Tahir Kahraman’ın listesinde 285 tane kök fiilin olduğuna dikkat çekerek, Türkçenin fiil yönünden zengin bir dil olduğunu ve dilin söz varlığının gelişmesine önemli katkıda bulunduğunu vurgulamıştır (Mungan, 2002; 13–14).

Aşağıdaki tabloda verilen kök fiiller yapıları bakımından en az iki en fazla altı sestem oluşmaktadır. Hece düzeni bakımından da en az tek en fazla iki heceden oluşurlar. Arat (1987; 1049) ve Hacıeminoğlu (1991) Türkçede tek sestem oluşan kök fiillerin varlığından bahsetseler de bunların Türkiye Türkçesinde bulunmadıklarına dikkat çekerler. Leyla Karahan, yukarıda adı geçen makalesinde kök fiilleri yediye (7) ayırarak gösterir ve bunları da en az iki, en fazla dört ses olarak tasnif edip seslerin ünlü-ünsüz dizilişlerine göre oluşturulmuştur (TDK, 1999; 58). Ayşe İlker de kök fiilleri basit fiil olarak adlandırır ve Karahan gibi kök fiilleri seslerinin diziliş özelliklerine göre en az iki en fazla dört sesli olarak değerlendirir (İlker, 1997; 24–25). Kesin bir ifade kullanılmamakla birlikte kök fiillerin en fazla dört sestem olduğu yönünde bir yaklaşım görülmektedir. Bu çalışma Türkiye Türkçesi ile sınırlandırıldığı için kök fiillerin ses sayıları altıya kadar çıkabilmekte ve kök fiilin tanımı olarak da “yapı ve anlam olarak parçalanamayan en küçük kısım” ifadesinden hareket edilmiştir.

Acı-	Aç-	Ağ-	Ağla-	Ağrı-	Ak-	Al-	Aldan-
Aldat-	An-	Apar-	Apış-	Ara-	Art-	As-	Aş-
At-	Avun-	Avut-	Ay-	Ayır-	Az-	Bak-	Balkı-
Ban-	Barın-	Barış-	Bas-	Bat-	Bay-	Becer-	Bekin-
Bele-	Belir-	Berk-	Bert-	Bez-	Beze-	Bık-	Bırak-
Biç-	Bil-	Bile-	Bin-	Bit-	Boğ-	Boya-	Boz-
Böl-	Buda-	Bul-	Bula-	Bur-	Burcu-	Buyur-	Bük-
Bür-	Büyü-	Büz-	Cay-	Cıv-	Cıvı-	Coş-	Çak-
Çal-	Çap-	Çarp-	Çat-	Çav-	Çek-	Çel-	Çent-
Çevir-	Çığır-	Çık-	Çıldır-	Çırp-	Çiğne-	Çile-	Çim-
Çise-	Çit-	Çiz-	Çög-	Çök-	Çöm-	Çöz-	Çürü-
Dal-	Dam-	Danış-	Davran-	Daya-	De-	Değ-	Del-
Dene-	Der-	Deş-	Devin-	Devir-	Dik-	Dil-	Din-
Dinel-	Dire-	Dit-	Diz-	Doğ-	Doku-	Dol-	Don-
Dona-	Doy-	Dök-	Dön-	Döv-	Dur-	Duy-	Dür-
Düş-	Düz-	Eğ-	Ek-	Ekşi-	Em-	Ene-	Epri-
Er-	Es-	Eski-	Eş-	Et-	Evir-	Ez-	Geber-

⁵ TDK Türkçe Sözlükteki sayının Türkiye Türkçesinin sesli, yazılı ve görsel kaynakları dikkate alınarak hazırlandığı düşüncesinden hareketle “Türkiye Türkçesindeki kök fiiller” ifadesi tercih edilmiştir. Sayı konusunda az miktarda değişiklikler olabilir. Mümkün olduğunca titiz davranılmasına rağmen dikkatten kaçan eksikliklerin sorumluluğu yazara aittir.

Geç-	Ged-	Gel-	Ger-	Getir-	Gev-	Gez-	Gir-
Git-	Giy-	Göç-	Göm-	Gönder-	Gör-	Göster-	Götür-
Göy-	Gül-	Güt-	Güven-	İlga-	İra-	İrga-	İş-
İç-	İl-	İN-	İrk-	İste-	İşit-	İt-	İv-
Kaç-	Kağsa-	Kak-	Kal-	Kan-	Kap-	Kar-	Kara-
Kas-	Kaşı-	Kat-	Kavur-	Kavuş-	Kavza-	Kay-	Kaz-
Kemir-	Kert-	Kes-	Kıl-	Kına-	Kır-	Kıs-	Kıskan-
Kıvan-	Kıvrır-	Kıvra-	Kıy-	Kız-	Koca-	Koç-	Kok-
Kon-	Kop-	Koru-	Koş-	Kov-	Koy-	Kur-	Kurtar-
Kurtul-	Kuru-	Kus-	Kuşan-	Küs-	Oku-	Ol-	On-
Ona-	Ota-	Otur-	Ov-	Oy-	Öde-	Öğ-	Öl-
Ölç-	Öp-	Ör-	Öt-	Öv-	Piş-	Pus-	Saç-
Sağ-	Sakın-	Sakla-	Sal-	San-	Sanç-	Sap-	Sar-
Sars-	Sat-	Sav-	Say-	Seç-	Seğri-	Sek-	Semir-
Ser-	Sev-	Sez-	Sı-	Sıç-	Sığ-	Sık-	Sın-
Sırı-	Sıva-	Sıyrır-	Sız-	Sik-	Sil-	Sin-	Siy-
Soğ-	Sok-	Sol-	Sor-	Soy-	Sök-	Sölpü-	Sön-
Söv-	Söyle-	Sun-	Sus-	Sün-	Sür-	Süs-	Süz-
Şaş-	Şiş-	Tak-	Tanı-	Tap-	Tara-	Tart-	Taş-
Tat-	Tep-	Tık-	Tın-	Tomur-	Tut-	Tüken-	Tüket-
Tün-	Tüt-	Tüy-	Uç-	Uğra-	Uğun-	Ula-	Um-
Unut-	Ut-	Uy-	Uyu-	Uza-	Üleş-	Üre-	Ürk-
Ürp-	Ürü-	Üş-	Üşen-	Üşü-	Üt-	Üz-	Var-
Ver-	Vur-	Yağ-	Yak-	Yala-	Yalt-	Yalvar-	Yam-
Yan-	Yar-	Yas-	Yasa-	Yat-	Yay-	Yaz-	Ye-
Yed-	Yeğni-	Yekin-	Yel-	Yen-	Yer-	Yet-	Yığ-
Yık-	Yıka-	Yıl-	Yırt-	Yıvış-	Yit-	Yol-	Yon-
Yor-	Yuğ-	Yum-	Yun-	Yut-	Yülü-	Yürü-	Yüz-

Tablo 1

2.1. İki sesli kök fiiller

Türkiye Türkçesinde iki sestem oluşan 43 tane kök fiil bulunmaktadır. VK ve KV sıralanışındaki bu fiillerin büyük bir kısmı VK şeklindedir.

Aç-	Ağ-	Ak-	Al-	An-	As-	Aş-	At-
Ay-	Az-	De-	Eğ-	Ek-	Em-	Er-	Es-
Eş-	Et-	Ez-	İç-	İl-	İN-	İt-	İv-
Ol-	On-	Ov-	Oy-	Öğ-	Öl-	Öp-	Ör-
Öt-	Öv-	Sı-	Uç-	Um-	Ut-	Uy-	Üş-
Üt-	Üz-	Ye-					

Tablo 2

2.2. Üç sesli kök fiiller

Türkiye Türkçesinde üç sestem oluşan kök fiil sayısı 202 tanedir. Bunların ses düzenleri VKV, KVK, VKK sırasındadır. İlk diziliş çift heceyken diğerleri tek hecelidirler.

Acı-	Ara-	Art-	Bak-	Ban-	Bas-	Bat-	Bay-
Bez-	Bık-	Biç-	Bil-	Bin-	Bit-	Boğ-	Boz-
Böl-	Bul-	Bur-	Bük-	Bür-	Büz-	Cay-	Cıv-
Coş-	Çak-	Çal-	Çap-	Çat-	Çav-	Çek-	Çel-
Çık-	Çim-	Çit-	Çiz-	Çög-	Çök-	Çöm-	Çöz-
Dal-	Dam-	Değ-	Del-	Der-	Deş-	Dik-	Dil-
Din-	Dit-	Diz-	Doğ-	Dol-	Don-	Doy-	Dök-
Dön-	Döv-	Dur-	Duy-	Dür-	Düş-	Düz-	Ene-
Geç-	Ged-	Gel-	Ger-	Gev-	Gez-	Gir-	Git-
Giy-	Göç-	Göm-	Gör-	Göy-	Gül-	Güt-	Ira-
Işı-	İrk-	Kaç-	Kak-	Kal-	Kan-	Kap-	Kar-
Kas-	Kat-	Kay-	Kaz-	Kes-	Kıl-	Kır-	Kıs-
Kıy-	Kız-	Koç-	Kok-	Kon-	Kop-	Koş-	Kov-
Koy-	Kur-	Kus-	Küs-	Oku-	Ona-	Ota-	Öde-
Ölç-	Piş-	Pus-	Saç-	Sağ-	Sal-	San-	Sap-
Sar-	Sat-	Sav-	Say-	Seç-	Sek-	Ser-	Sev-
Sez-	Sıç-	Sığ-	Sık-	Sın-	Sız-	Sik-	Sil-
Sin-	Siy-	Soğ-	Sok-	Sol-	Sor-	Soy-	Sök-
Sön-	Söv-	Sun-	Sus-	Sün-	Sür-	Süs-	Süz-
Şaş-	Şiş-	Tak-	Tap-	Taş-	Tat-	Tep-	Tık-
Tin-	Tut-	Tün-	Tüt-	Tüy-	Ula-	Uyu-	Uza-
Üre-	Ürk-	Ürp-	Ürü-	Üşü-	Var-	Ver-	Vur-
Yağ-	Yak-	Yam-	Yan-	Yar-	Yas-	Yat-	Yay-
Yaz-	Yed-	Yel-	Yen-	Yer-	Yet-	Yığ-	Yıl-
Yık-	Yit-	Yol-	Yon-	Yor-	Yuğ-	Yum-	Yun-
Yut-	Yüz-						

Tablo 3

2.3. Dört sesli kök fiiller

Dört sesli kök fiillerin sayısı Türkiye Türkçesinde 59 tanedir. Bunların ses sıralanışlarında 12 tane VKVK, 30 tane KVKV, 9 tane KVKK ve 8 tanesinde de VKKV dizilişi görülmektedir. Tamamı çift heceli ve büyük ünlü uyumuna uymaktadır.

Ağla-	Ağrı-	Apar-	Apış-	Avun-	Avut-	Ayır-	Bele-
Berk-	Bert-	Beze-	Bile-	Boya-	Buda-	Bula-	Büyü-
Cıvı-	Çarp-	Çent-	Çırp-	Çile-	Çise-	Çürü-	Daya-
Dene-	Dire-	Doku-	Dona-	Ekşi-	Epri-	Eski-	Evir-
İlga-	İrga-	İste-	İşit-	Kara-	Kaşı-	Kert-	Kına-
Koca-	Koru-	Kuru-	Otur-	Sanç-	Sars-	Sırı-	Sıva-
Tam-	Tara-	Tart-	Uğra-	Uğun-	Unut-	Üleş-	Üşen-
Yala-	Yasa-	Yala-					

Tablo 4

2.4. Beş sesli kök fiiller

Beş sesli kök fiillerin sayısı 44 tane ve tamamı çift heceden oluşmaktadır. Ses sıralanış düzenleri VKVKK, VKKV, KVVK ve KVKKV şeklindedir.

Aldan-	Aldat-	Balkı-	Barın-	Barış-	Becer-	Bekin-	Belir-
Bırak-	Burcu-	Buyur-	Çevir-	Çığır-	Çigne-	Danış-	Devin-
Devir-	Dinel-	Geber-	Getir-	Götür-	Güven-	Kağsa-	Kavur-
Kavuş-	Kavza-	Kemir-	Kıvan-	Kıvır-	Kıvra-	Kuşan-	Sakın-
Sakla-	Seğri-	Semir-	Sölpü-	Söyle-	Tomur-	Tüken-	Tüket-
Yaht-	Yeğni-	Yekin-	Yıvış-				

Tablo 5

2.5. Altı sesli kök fiiller

Altı sestem oluşan kök fiillerin sayısı 8 tane ve Türkiye Türkçesinde görülen en az sayıdaki kök fiilleri oluşturmaktadırlar. Kök fiillerin türemiş oldukları etimolojik kaynaklara göre açıktır, ancak Türkiye Türkçesi açısından kök kabul edilmesi gerektiği yönünde kanaat oluşmaktadır. Ses sıralanış düzenleri ise KVKKKVK, KVKVKV şeklinde ve tamamı çift hecelidir.

Çıldır-	Davran-	Gönder-	Göster-	Kıskan-	Kurtar-	Kurtul-	Yalvar-
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

Tablo 6

2.6. Biçimdeş olup türdeş olmayan kök fiil ve isimler

72 tane kök fiil, ancak 144 tane isim ve fiilden oluşan biçimdeş sözcüklerin sayısı da kayda değer miktardadır. Aynı ses özelliklerine sahip olmalarına rağmen işlev ve türleri bakımından isim ve fiil olarak ayrılan bu sözcükler, üzerinde dikkatle durmayı hak etmektedirler.

Fiil	İsim	Fiil	İsim	Fiil	İsim
Acı-	Acı	Ekşi-	Ekşi	Saç-	Saç
Aç-	Aç	Er-	Er	Sağ-	Sağ
Ada-	Ada	Es-	Es	Sal-	Sal
Ağ-	Ağ	Eski-	Eski	San-	San
Ağrı-	Ağrı	Eş-	Eş	Sap-	Sap
Ak-	Ak	Et-	Et	Sav-	Sav
Al-	Al	Gez-	Gez	Say-	Say
An-	An	Göç-	Göç	Seç-	Seç
Apış-	Apış	Gül-	Gül	Sığ-	Sığ
Ara-	Ara	Güven-	Güven	Sıva-	Sıva
As-	As	İç-	İç	Sik-	Sik
Aş-	Aş	İl-	İl	Sol-	Sol
At-	At	İN-	İN	Soy-	Soy
Ay-	Ay	İt-	İt	Süs-	Süs
Az-	Az	Kak-	Kak	Şiş-	Şiş
Bay-	Bay	Kan-	Kan	Tak-	Tak
Berk-	Berk	Kap-	Kap	Tanı-	Tanı
Bez-	Bez	Kar-	Kar	Taş-	Taş
Bin-	Bin	Kara-	Kara	Tat-	Tat
Bit-	Bit	Kas-	Kas	Tık-	Tık
Boya-	Boya	Kat-	Kat	Tüy-	Tüy
Boz-	Boz	Kaz-	Kaz	Uç-	Uç
Bük-	Bük	Kes-	Kes	Var-	Var
Büz-	Büz	Kıl-	Kıl	Yağ-	Yağ
Çap-	Çap	Kına-	Kına	Yan-	Yan
Çile-	Çile	Kır-	Kır	Yar-	Yar
Çim-	Çim	Kız-	Kız	Yasa-	Yasa
Çise-	Çise	Koca-	Koca	Yat-	Yat
Çit-	Çit	Koç-	Koç	Yay-	Yay
Dal-	Dal	Koru-	Koru	Yaz-	Yaz
Dil-	Dil	Kur-	Kur	Yel-	Yel
Diz-	Diz	Kuru-	Kuru	Yen-	Yen
Don-	Don	Oku-	Oku	Yer-	Yer
Düş-	Düş	On-	On	Yıl-	Yıl
Düz-	Düz	Oy-	Oy	Yol-	Yol
Ek-	Ek	Pus-	Pus	Yüz-	Yüz

Tablo 7

3. Türkiye Türkçesindeki kök fiillerin anlam özellikleri

Kök fiiller anlam özellikleri açısından ayrıntılı şekilde incelenebilir. Bu makalede çalışmanın kapsamını genişletmemek amacıyla en dikkat çekici nitelikleri üzerinde duruldu. Tek ve çok (birden fazla) anlam gösteren kök fiiller ile mental anlam gösteren kök fiiller şeklinde doğrudan anlamları esas alınarak bir sınıflandırma yoluna gidildi. 2.6. numaralı başlıktan hareket edilerek kökteş ve anlamdaş olan kök fiil ve isimler de ayrı bir başlık altında değerlendirildi.

Elbette anlam konusu dil araştırmacıları ve anlambilimciler açısından oldukça karmaşık ve zor bir çalışma sahasıdır. Burada Türkiye Türkçesinin kök fiillerinin topluca ele alınmasından dolayı anlam özellikleri bakımından yeterince ayrıntıya girilmemiştir. Konu ve sınıflandırmanın oluşturulmasındaki amaç, kök fiiller özelinde, Türkçede fiillerin anlam sınırları ya da değerleri açısından tartışılması için dikkat çekilmekle yetinilmiştir. Bu gerekçeye dayanılarak sadece listeler okurun ilgisine sunulmuştur.

Sayısal değer olarak çok anlamlı kök fiillerin tek anlamlılara göre iki kattan fazla oldukları dikkat çekmektedir. Tek anlamlı kök fiiller 105 tane, çok anlamlı kök fiiller ise 255 tanedir. Mental kök fiiller 64 tane, kökteş ve anlamdaş olan kök fiil ve isimler de 30 tane sesteş; 30 tane kök fiil ile 30 tane isimden, yani toplamda 60 tane sözcükten oluşmaktadır.

Mental fiil terimi Türkçe araştırmaları kaynakçasına yakın zamanlarda girmiş bir kavramdır. Az denecek sayıda araştırmacı tarafından konu ele alınmış ve fiil türü sözcüklerin gösterdikleri anlamlar esas alınarak kullanılmış bir dil bilimi terimidir. Makalelerinde mental fiiller üzerine dünyada pek çok çalışmalar yapıldığına dikkat çeken Özen Yaylagül, Türkiye’de konuyla ilgili yok denecek kadar az araştırmanın bulunduğuna değinmiş ve mental fiillerin anlambilim temelinde incelendiğini belirtmiştir (Yaylagül, 2005–2010). Savaş Şahin de “Mental Fiil Kavramı ve Türkmen Türkçesindeki Mental Fiiller” başlıklı makalesinde, “Mental fiiller, bilinçli yapılan eylemleri ifade eder.” şeklinde net bir açıklamayla konuyu ayrıntılı olarak ele almıştır (Şahin, 2012). Zihinsel ve duygusal etkinlerin ifade edilmesinde kullanılan mental fiillerin, Türkiye Türkçesinin kök fiilleri içindeki sayısal değeri de dikkat çekmektedir.

3.1. Tek anlamlı kök fiiller

Ağrı-	Apar-	Ban-	Berk-	Bert-	Bez-	Beze-	Bile-
Boya-	Burcu-	Cay-	Cıv-	Çim-	Çise-	Çöğ-	Çöm-
Dam-	Danış-	Der-	Din-	Doğ-	Dona-	Eğ-	Ekşi-
Ene-	Es-	Eş-	Evir-	Eyle-	Geber-	Ged-	Gev-
Giy-	Göm-	Göy-	Güt-	Güven-	Ilga-	Ira-	Irga-
Işı-	İrk-	İv-	Kak-	Kemir-	Kert-	Kıl-	Kına-
Kıvan-	Koca-	Ona-	Ota-	Ov-	Öv-	Pus-	Sağ-
Sakla-	San-	Sanç-	Sars-	Sav-	Sek-	Semir-	Sez-
Sı-	Sığ-	Sın-	Sırı-	Sik-	Siy-	Soğ-	Sol-

Söv-	Sün-	Süs-	Şaş-	Tap-	Tat-	Tık-	Tüket-
Tün-	Tüy-	Ula-	Um-	Unut-	Ut-	Üleş-	Ürp-
Ürü-	Üş-	Üşen-	Üşü-	Yalvar-	Yeğni-	Yekin-	Yel-
Yer-	Yıka-	Yıl-	Yıvış-	Yon-	Yuğ-	Yum-	Yun-
Yülü-							

Tablo 8

3.2. Çok anlamlı kök fiiller

Acı-	Aç-	Ağ-	Ağla-	Ak-	Al-	Aldan-	Aldat-
An-	Apış-	Ara-	Art-	As-	Aş-	At-	Avun-
Avut-	Ay-	Ayır-	Az-	Bak-	Balkı-	Barın-	Barış-
Bas-	Bat-	Bay-	Becer-	Bekin-	Bele-	Belir-	Bık-
Bırak-	Biç-	Bil-	Bin-	Bit-	Boğ-	Boz-	Böl-
Buda-	Bul-	Bula-	Bur-	Buyur-	Bük-	Bür-	Büyü-
Büz-	Cıvı-	Coş-	Çak-	Çal-	Çap-	Çarp-	Çat-
Çav-	Çek-	Çel-	Çent-	Çevir-	Çığır-	Çık-	Çıldır-
Çırp-	Çiğne-	Çile-	Çit-	Çiz-	Çök-	Çöz-	Çürü-
Dal-	Davran-	Daya-	De-	Değ-	Del-	Dene-	Deş-
Devin-	Devir-	Dik-	Dil-	Dinel-	Dire-	Dit-	Diz-
Doku-	Dol-	Don-	Doy-	Dök-	Dön-	Döv-	Dur-
Duy-	Dür-	Düş-	Düz-	Ek-	Ele-	Em-	Epri-
Er-	Eski-	Esne-	Esri-	Et-	Ez-	Geç-	Gel-
Ger-	Getir-	Gez-	Gir-	Git-	Göç-	Gönder-	Gör-
Göster-	Götür-	Gül-	İç-	İl-	İN-	İste-	İşit-
İt-	Kaç-	Kağşa-	Kal-	Kan-	Kap-	Kar-	Kara-
Kas-	Kaşı-	Kat-	Kavur-	Kavuş-	Kavza-	Kay-	Kaz-
Kes-	Kır-	Kıs-	Kıskan-	Kıvır-	Kıvra-	Kıy-	Kız-
Koç-	Kok-	Kon-	Kop-	Koru-	Koş-	Kov-	Koy-
Kur-	Kurtar-	Kurtul-	Kuru-	Kus-	Kuşan-	Küs-	Oku-
Ol-	On-	Otur-	Oy-	Öde-	Öğ-	Öl-	Ölç-
Öp-	Ör-	Öt-	Piş-	Saç-	Sakın-	Sal-	Sap-
Sar-	Sat-	Say-	Seç-	Seğri-	Ser-	Sev-	Sıç-
Sık-	Sıva-	Sıyr-	Sız-	Sil-	Sin-	Sok-	Sor-
Soy-	Sök-	Sölpü-	Sön-	Söyle-	Sun-	Sus-	Sür-
Süz-	Şiş-	Tak-	Tanı-	Tara-	Tart-	Taş-	Tep-
Tın-	Tomur-	Tut-	Tüken-	Tüt-	Uç-	Uğra-	Uğun-
Uy-	Uyu-	Uza-	Üre-	Ürk-	Üt-	Üz-	Var-
Ver-	Vur-	Yağ-	Yak-	Yala-	Yalıt-	Yam-	Yan-
Yap-	Yar-	Yas-	Yasa-	Yat-	Yay-	Yaz-	Ye-
Yed-	Yen-	Yet-	Yığ-	Yık-	Yırt-	Yit-	Yol-
Yor-	Yut-	Yürü-	Yüz-				

Tablo 9

3.3. Mental kök fiiller

Acı-	Ağrı-	Aldan-	Aldat-	An-	Avun-	Avut-	Ay-
Az-	Barış-	Bay-	Bez-	Bık-	Bil-	Buyur-	Cay-
Coş-	Çıldır-	Danış-	Davran-	De-	Dire-	Duy-	Göy-
Güven-	İste-	İv-	Kan-	Kavra-	Kazan-	Kıl-	Kına-
Kıskan-	Kıvan-	Kız-	Küs-	Oku-	On-	Ona-	Öğ-
Öv-	Sakın-	San-	Sev-	Sez-	Söv-	Söyle-	Sus-
Şaş-	Tanı-	Tap-	Um-	Unut-	Ut-	Uy-	Ürk-
Ürp-	Üşen-	Üz-	Yalvar-	Yasa-	Yer-	Yıl-	Yor-

Tablo 10

3.4. Biçimdeş ve anlamdaş olan kök fiil ve isimler

Fiil	İsim	Fiil	İsim
Acı-	Acı	Kap-	Kap
Ağrı-	Ağrı	Kara-	Kara
Apış-	Apış	Kat-	Kat
Ara-	Ara	Kes-	Kes
Az-	Az	Koca-	Koca
Berk-	Berk	Koru-	Koru
Boya-	Boya	Kuru-	Kuru
Bük-	Bük	Sav-	Sav
Çise-	Çise	Sıva-	Sıva
Dam-	Dam	Sık-	Sık
Don-	Don	Şiş-	Şiş
Ekşi-	Ekşi	Tam-	Tam
Göç-	Göç	Tat-	Tat
Gül-	Gül	Tık-	Tık
Güven-	Güven	Yasa-	Yasa

Tablo 11

Sonuç

Bu araştırmanın ışığında, şu sonuçlara varmak mümkündür:

1. Konunun uzman ve ilgilileri için derli toplu malzeme hazırlanmış ve kök fiillerin yapısını oluşturan ses sayıları konusundaki ifadelerle koşut bir tasnif oluşturulmuştur. Kök fiiller hakkında yapılacak yeni çalışmalar ve yazılacak yeni fikirler için kesin olmamakla birlikte ortalama fikir verici, iddia ve ispatlara kaynaklık edecek bir dil malzemesi Türkçe araştırmalarının kaynakçasına kaydedilmiş olmaktadır.

2. Özellikle eğitim-öğretim faaliyetlerinde öğrencilerin kesin cevap bekledikleri sorulardan birisine de bu araştırmayla birlikte karşılık verilmektedir. Kök fiiller konusunun işlendiği ortaokuldaki Türkçe dersinin sonunda muhtemel gelebilecek sorulardan birisi, “Öğretmenim Türkçede kaç kök fiil vardır?” olabilmektedir. Makalenin yazarı özellikle öğrencilik yıllarında bu tür sorularının yeterince cevaplanmamasından dolayı çok rahatsızlık duymuş ve kendi evreninde sürdürebileceği öğrenim süreçlerini yaşayamamıştır. Dolayısıyla Türkçe öğretmenleri açısından da bu çalışma bir bilgi eksikliğinin giderilmesine katkıda bulunabilecektir.

3. Bu çalışmanın ortaya koyduğu önemli meselelerden biri de genelde sözcükleri, özelde ise kök fiilleri değerlendirirken anlam yönünün göz ardı edildiğinin farkına varılması gerektiğine dikkat çekilmiştir. Fiil, tanımlanırken ya da açıklanırken kaynaklarda fiillerin anlam özelliklerine genellikle girilmediği görülmektedir. Bu çalışmada ortaya konulan tasnifin bu yöndeki eksikliğe ve fiillerle ilgili yeni araştırmaların yapılmasına katkıda bulunabileceği beklenebilir.

4. Bu araştırma, Türkiye Türkçesinin kök fiil zenginliği göz önüne alındığında, gerek tarihi dönemlerde gerekse şimdilerde sıkça karşılaşılan, diğer dillerden sözcük ithal edilmesi durumu karşısında, dünyayı Türkçe anlayıp anlatanların, Türkçeyi işleme ve geliştirme adına üzerlerine düşen

sorumluğu görmelerine bir katkıda bulunabilir. Özellikle okur-yazarlık sorumluluğu üstlenmiş kişilerin kavram üretmek yerine, ithal etme yolunu tercih etmelerindeki gerekçeleri olan, Türkçe “yetersiz”, Türkçede “karşılığı yok” vb. yaklaşımlarını gözden geçirmelerine yardımcı olabilir. Bu çalışmanın kapsamında olmamakla ve dilin tabiatına aykırı bulunmakla birlikte, mevcut kök fiillerle getirilecek fiilleştirme ve isimleştirme ekleriyle Türkçenin tek sözcüklü kavram ve kelime üretim kapasitesi sanıldığından daha zengin şekilde değerlendirilebilir.

Elbette bu çalışmadan daha pek çok sonuç çıkabilir, ancak makalenin sınırları çerçevesinde son olarak şunu belirtmekte fayda var: Genelde fiiller, özelde kök fiiller dillerin öz sözcük kadrolarını oluştururlar ve dil kullanım etkinliğinde de cümlenin yani anlatımın temel unsurunu oluştururlar. Yüklem, fiildir ve Türkçede fiilsiz/ yüklemsiz cümle denilen en küçük anlatım birimini oluşturmak mümkün olmamaktadır. Dolayısıyla fiillerin öğretimi konusu üzerinde özen gösterilmesi gereken bir konudur. Fiilleri doğru ve kapsamlı öğrenenlerin ifade etme/ anlatma/ konuşma ya da dili yaşama sıkıntısı çok fazla olmayacaktır.

4. Kısaltmalar

TDK: Türk Dil Kurumu

K: Konsonant/ Ünsüz

V: Vokal/ Ünlü

C: Cilt

haz: Hazırlayan

TKAE: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü

TEKE: Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi

Kaynakça

- ACARLAR, K. (1969), “Olmak” Fiilinin Özellikleri”, Türk Dili, Sayı: 216, Ankara, TDK Yay.
- ADALI, O. (2004), Türkiye Türkçesinde Biçimbirimler, 2.Basım, İstanbul, Papatya Yay.
- AKALIN, Ş. H. vd. (2011), Türkçe Sözlük, 11. Baskı, Ankara, TDK Yay.
- AKSAN, D. (2003), Her Yönüyle Dil, 2.Baskı. Ankara, TDK Yay.
- AKSAN, D. Vd. (1983), Sözcük Türleri, Ankara, TDK Yay.
- ARAT, R. R. (1987), Makaleler, C.I. haz. O.F. Sertkaya, Ankara, TKAE Yay.
- BANGUOĞLU, T. (2007), Türkçenin Grameri, 8.Baskı, Ankara, TDK Yay.
- DELİCE, H. İ., (2002), “Yüklem Olarak Türkçede Fiil”, C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi, C. 26, No: 2, s. 185-212, Sivas
- DÖNMEZ, Ö. D. (2011), “/K-/ Sesiyle Başlayan KVK Yapısındaki Türkçe Fiillerde Ses Anlam Uyumu”, Uluslar Arası Sosyal Araştırmalar Dergisi, C. 4, Sayı: 18, http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt4/sayi18_pdf/1_dil_edebiyat/demireldonmez_ozlem.pdf
- ECKMANN, J. (1988), “Bolmasa Kelimesine Dair”, TDAY-B 1954, s. 33–38, Ankara, TDK Yay.
- EDİSKUN, H. (2004), Türk Dilbilgisi, 9. Basım, İstanbul, Remzi Kitabevi.

- ERCİLASUN, A. B., (2007), “Türkçede Öl- Fiili Üzerine”, Makaleler, haz. Ekrem Arıkoğlu, s. 371-375, Ankara, Akçağ Yay.
- ERGİN, M. (2009), Türk Dil Bilgisi, İstanbul, Bayrak bas. yay. tan.
- GABAIN, A. von. (2007), Eski Türkçenin Grameri, çev. M. Akalın, 5.Baskı, Ankara, TDK Yay.
- GÜLENSOY, T., (2007), Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi, 1-2 Cilt, Ankara, TDK Yay.
- GÜNŞEN, A. (2011), “Dîvânu Lugatî't-Türk'te Yaklaşma Bildiren Fiiller”, Turkish Studies, Vol: 6/1, Ankara.
- HACIEMİNOĞLU, N. (1990), “Eski Türkçenin Gramer Yapısı ve Örnek Olarak Fiilden isim yapan -l Eki”, III. Sovyet-Türk Kolokyumu, 8-15 Haziran 1990, Alma-Ata, KAZAKİSTAN.
- HACIEMİNOĞLU, N. (1991), Türk Dilinde Yapı Bakımından Fiiller, Ankara, KÜLTÜR BAK. Yay.
- http://www.turkishstudies.net/Makaleler/1547161875_1_17g%C3%BCn%C5%9Fenahmet.pdf
- İLKER, A. (1997), Batı Grubu Türk Yazı Dillerinde Fiil, Ankara, TDK Yay.
- İMER, K. (1976), Türkiye Türkçesinde Kökler, Ankara, TDK Yay.
- KAHRAMAN, T. (1996), Çağdaş Türkiye Türkçesindeki Fiillerin Durum Ekli Tamlayıcıları, Ankara, TDK Yay.
- KARAAĞAÇ, G. (2012), Türkçenin Dil Bilgisi, Ankara, Akçağ Yay.
- KARABACAK, E. (2004), “Olmak Fiili Üzerine”, Zeynep Korkmaz Armağanı, s. 235-248, Ankara, TDK Yay.
- KORKMAZ, Z. (1995), Türk Dili Üzerine Araştırmalar, C.I. Ankara, TDK Yay.
- KORKMAZ, Z. (2003), Türkiye Türkçesi Grameri, Ankara, TDK Yay.
- KORKMAZ, Z. (2007), Gramer Terimleri Sözlüğü, Ankara, TDK Yay.
- MUNGAN, G. (2002), Türkçede Fiillerden Türemiş İsimlerin Morfolojik ve Semantik Yönden İncelenmesi, İstanbul, Simurg.
- NALBANT, M.V. (2006), “Türkçede Tarihi Türk Dili Alanında Fonksiyon Değiştirmeye Bir Örnek: tut- Fiili”, Bilig Yaz, Sayı: 38, s. 137-148, Ankara.
- ÖZDEMİR, E., (1968), “Türkçede Fiillerin Çekimlenişine Toplu Bir Bakış”, TDAY-B 1967, 177-204, Ankara, TDK Yay.
- ÖZTÜRK, R. (1997), Uygur ve Özbek Türkçelerinde Fiil, Ankara, TDK Yay.
- ŞAHİN, S. (2012), “Mental Fiil Kavramı ve Türkmen Türkçesinde Mental Fiiller”, TEKE Dergisi, Sayı: 1/4, s. 45-62.
- http://www.tekedergisi.com/Makaleler/282984059_4%C5%9Fahin.pdf
- TDK, (1999), Türk Gramerinin Sorunları II, Ankara, TDK Yay.
- TUFAR, N. (2003), Tek ve Çift Heceli Fiillerin Türetme Gücü, Ank. Üni. Sos. Bil. Enst. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.
- TURAN, Z. (1999), “Eski Anadolu Türkçesi'nde ol- Cevher Fiili”, TDAY-B 1996, s. 265-289, Ankara, TDK Yay.
- TÜRK, V. (2006), “Türkçede Ö-, Ög, Ögür, Öğren-, Öğret- Kelimeleri”, Hacettepe Üni. Türkiyat Araştırmaları Enst. Sayı: 4, s. 5-15, Ankara.
- TÜRK, V. (2008), “Türkçede Düşünmek Fiili”, Ahmet B. ERCİLASUN Armağanı, s.244-251, Ankara, Akçağ Yay.
- UZUN, N.E. (2006), Biçimbilim, İstanbul, Papatya Yay.

- ÜÇÖK, N. (2005), Genel Dilbilim, İstanbul, Multilingual Yay.
- VARDAR, B. (2002), Dilbilim Terimleri Sözlüğü, İstanbul, Multilingual Yay.
- YAYLAGÜL, Ö. (2005), “Runik Harfli Metinlerde Mental Fiiller”, Modern Türklük Araştırmaları Dergisi, C. 2, S. 1, s. 17–51, Ankara. http://mtad.humanity.ankara.edu.tr/II-1_Mart2005/oz2-12005/2-1oz_4oyaylagul.html
- YAYLAGÜL, Ö. (2010), “Türkiye Türkçesindeki Duygu Fiilleri”, Modern Türklük Araştırmaları Dergisi, C. 7, S. 4, s. 100–111, Ankara. <http://mtad.humanity.ankara.edu.tr/VII-4aralik2010.php>
- ZÜLFİKAR, H. (1991), Terim Sorunları ve Terim Yapma Yolları, Ankara, TDK Yay.
- ZÜLFİKAR, H. (1995), Türkçede Ses Yansımaları Kelimeler, Ankara, TDK Yay.

Extended English Abstract

To date, many students have been conducted on verbs in Turkish and these studies put emphasis on structural features. Based on the Turkish Dictionary, the acknowledged and recommended source used in education, this study is concerned with the verbs called root verbs in Modern Day Turkish.

Turkish is a language that is rich in verbs and new ones are added constantly through verbification methods. The study deals with the root verbs that can produce new nouns and verbs when necessary, attaching special attention to their semantic and structural characteristics.

The study employs the following steps: Based on the Turkish Dictionary 2011 the verb roots are screened and listed according to proficiency levels of those who get Modern Turkish training. The process rules out the historical periods and contemporary accents of Turkish language. Classified as to their structures, the verb roots are categorized in several charts that reveal them in terms of the numbers of phonemes that they contain. The verb roots that have the same structures of the same kind are assessed according to their structural characteristics and explanations are added for each verb root category.

The second step of the study mainly deals with the semantic features of the *root verbs* and a semantic classification is formed through various meaning structures. The study, sticking with the scope of the article, presents a general evaluation in terms of semantic features.

A data-forming and evaluation research, this study aims to draw attention to the question of verb roots, a subject long neglected and not often found in sources and proposes that semantic and structural features should be taken into account during the educational processes concerning the Turkish language. Besides, the list presented in this study offers scientific criteria for new researches and makes a significant input. A point that should be taken into account is that the language in question here is Modern day Turkish. An agglutinating language, Turkish requires etymological approaches on words in general and verb roots in particular. With its long history, rich sources and vast geography, Turkish has undergone interactions with many cultures and languages and this makes it imperative to employ multiple approaches while studying Turkish words. However, this study is confined to Modern Day Turkish, thus preventing the article from being a more general one.

As verbs aren't used on their own and only signify the nouns of the motion, they are attached morphemes. Such words reveal their verbal characteristic by taking several participle forms. Their

base forms are at the same time the noun forms. Moreover, rather than signifying meaning, verbs convey expression and recounting. As shown in the study, most of the verb roots contain multiple semantic features. This shows that the scope of verb roots in Turkish grammar and textbooks has to be extended. In Turkish, the verb root issue is usually handled within the scope of structural formations and this leads to problems in the understanding of verbs. This study establishes the number of verb roots in Turkish and presents a complete chart that cannot be found in other sources.

Being rich in verbs and verb sources enables Turkish to have abundant sources of noun forms. Mental verbs included in root verbs, compared to the overall number, are quite few. This presents valuable data for the studies regarding Turkish language.

Learner acquisition is an important point for a living language that serves as a means of communication., the number of learners and enthusiasts of Turkish across the world are increasing at a fast rate. With Turkey's growing importance in the region, it has become obligatory to draw up new grammar books to help those who want to learn Turkish in a quick and efficient manner. In such languages data interaction is more important than data processing. This is called communication. The most efficient aspect of this is to 'express'. The knowledge on verbs, which are the essential element of expression, will lead to a healthy and solid communication. Modern day Turkish grammar books are, in most cases, prepared by means of a descriptive approach. This is helpful, but those who want to learn Turkish need more comprehensive grammars. In such studies, the biggest challenge is to avoid generalizations. Because a word or a language unit can be used for a more specific purpose. For this reason, the biggest hardship for those who prepare functional grammar is to lead them to pay attention to verbs and verb roots. This study aims to present a data-focused approach to the matter.

The structure and nature of the language may help enthusiasts to form insights in terms of the power and possibilities of the language. As the cultural interaction in the world increases, the loss of balance in interactions might bring about impoverishment and a loss of color. The careful and elaborate studies on language units make it possible to increase knowledge on language, which is the most important aspect of cultures based on strong and scientific grounds. Examining a significant number of verb roots, this article aims to present an insight concerning the scope of root verbs in modern day Turkish.